

irittäjän Suunvuoro-palstalla on viime vuosina useaan otteeseen pohdittu maailman kielten diversiteettiä. Asiaa on tarkasteltu paitsi vähemmistöjen kielellisten oikeuksien myös kansalliskieli suomen näkökulmasta. Meidän fennistien kesken asioista on helppo olla samaa mieltä: sekä maailman monikielisyys että suomen kieli kansakuntamme kulttuurin keskeisenä kannattajana ovat luovuttamattomia arvoja. Miksi tätä ei aina ymmärretä laajemmin?

Minua on viime aikoina kovasti askarruttanut suomalaisten kielitietoisuus. Mitä suomalaiset ajattelevat kieltänsä olevan? Onko se heille vain väline, vai ymmärretäänkö kielen merkitys laajemmin maailman hahmottamisen välineenä sekä yksilön ja kansakunnan identiteettiä rakentavana voimana? Olen halunnut tutkituttaa asiaa opiskelijoillani. Tähän mennessä on kerätty aineistoa esimerkiksi Yhdysvalloissa asuneilta lapsiperheiltä, Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun IB-lukion oppilailta ja Oulun yliopiston opiskelijoilta. Tavoitteena on ollut saada tallennettua materiaalia sellaisilta ihmisiltä, jotka ovat joutuneet tavallista yksikielistä ja aina kotimaassa asunutta suomalaista enemmän pohtimaan suhdettaan äidinkieltänsä ja merkitykseen.

Tähänastisten tulosten mukaan haastateltujen kielitietoisuus on sirpaleista ja jäsenymätöntä. Jotkut pitävät suomea turhana ja jopa työelämässä haitallisena kielenä. Toisaalta monet puhuvat äidinkielen tärkeydestä, mutta eivät pysty perustelemaan näkemyksiään mitenkään. *Marjukka Lappalaisen* pro gradu -tutkimuksen materiaalissa on mukana yksi Yhdysvalloissa useita vuosia asunut kielenopas, joka analysoi äidinkielen merkitystä yksilön kannalta hyvin asiantuntevasti. Hän ymmärtää myös kansalliskielen merkityksen kansakunnalle. Niinpä hän on tehnyt varsin tietoisien kielipoliittisen valinnan omassa perheessään: hän puhuu lapsilleen englantia, vaikka perhe nykyään asuukin Suomessa! Jäsenyminen kielitietoisuus ja suomalaisuuden suosiminen eivät kuljekaakaan käsi kädessä.

Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun IB-lukiolaiset ovat asuneet ulkomailla perheensä mukana kaikki monia vuosia. Heidän suomen kieltä koskeva diskurssinsa on usein taaksepäin katsovaa ja topeliaanista. Suomi ja suomen kieli ovat heille mielen kotimaa, rauhan tyyssija, johon voi aina palata, kun paha maailma kaltoin kohtelee. Nykyajan dynaamisessa maailmassa ja haastateltujen tulevaisuudensuunnitelmissa suomen kieli ja sen identiteettimerkitys eivät usein ole ratkaisevia, toteaa *Liisa Häkkinen* pro gradu -tutkielmassaan.

Mistä lukiolaiset ovat oppineet puhumaan suomen kielestä kuin menneestä maailmasta? Miksi ulkomailla lapsiaan kasvattanut suomalainen ei halua antaa lapsilleen omaa äidinkieltään? Miten suomalaisten kielitietoisuus on rakentunut tällaiseksi? Kysymys on tietysti laajasta kulttuurisesta arvo- ja asennekysymyksestä, mutta kouluopetuksella ja yliopistojen äidinkielenopettajien koulutuksella on varmasti mahdollisuuksia vaikuttaa asiaan. Painottuuko näkökulmamme tarpeeksi sellaisiin kielipoliittisiin kysymyksiin, jotka ovat tulleet ajankohtaisiksi maapalloistumisen aikakaudella? Fennistiikan opintojaksojen nimiä tulevaisuudessa voisivat olla vaikkapa Kieli ja identiteetti, Kielikontaktit ja Kielipoliittikka. ■